

Протекла година била је изазовна, али истовремено и успешна за „Историјски пројекат Сребреница“. То не значи да нам је пошло за руком да покренемо планине или да смо потпуно променили распрострањено виђење догађаја у Сребреници. Али то значи да јесмо значајно напредовали и да се сребренички лоби сада налази у већој дефанзиви него икада раније.

Ми себи постављамо реалне циљеве и начин како процењујемо своја достигнућа такође је реалан. На почетку наше активности, пре три године, донели смо циљану одлуку да се држимо неколико основних начела у нашем раду. Као прво, да ћемо се увек залагати да се открије истина, где год то водило, и да никада нећемо поступати као апологете неке етничке или политичке скупине. Затим, да ће наш главни задатак бити прикупљање, објављивање и ширење контекстуалних података о Сребреници, не одбрана унапред донетих политичких закључака. На трећем месту, нама је од почетка било јасно – да би успешно деловали – да ћемо морати да створимо широку међународну мрежу истражитеља и активиста за истину, и то је нешто што смо у великој мери постигли. Најзад, увек смо спремни да уважимо све чињенице, под условом да су утврђене у складу са опште признатом научном методологијом, и без обзира на то коме ће се оне свидети или коме ће сметати.

Искуство је у потпуности оправдало те стратешке одлуке. Један од доказа за то је негодовање „са обе стране“. То нас испуњава неизмерним задовољством зато што служи као убедљив доказ да свој посао обављамо на прави начин. Као што није нимало изненађујуће, следбеници сребреничког култа покушавали су да нас нападну, али то им је пошло за руком само на неинтелигентан, *ad hominem*, начин. Они потпуно избегавају све што потсећа на расправу по суштинским питањима. Њих мора да ужасно фрустрира што су наше анализе пажљиво документоване и што ми не дајемо екстремне изјаве које би они затим могли да карикирају. Зато саосећамо са мукама уредништва београдске телевизијске станице Б92 које, после интервјуа са нама, није успело да извуче ни једну комплетну реченицу којом би нас извргло критици или руглу. Највише што им је пошло за руком било је да емитују фрагмент једне реченице, истргнут из контекста. На интернет презентацији госпође Соње Бисерко и њеног српског Хелсиншког одбора за нас стоји да смо једна од „најманипулативнијих организација које негирају сребренички геноцид“. [\[1\]](#) Та титула нам се баш свиђа зато што представља беспомоћно признање оних који су нам је даривали да су неспособни да било шта што ми кажемо аргументовано оспоре. На сличан начин, у недавном покушају да нас „исече“, Мајкл Добс (Michael Dobbs) из часописа “Foreign Policy” морао је да на дну видео снимка интервјуа са нама дописује своје „исправке“ да би своје читаоце потсетио на „партијску линију“

[\[2\]](#)

Зашто се љути сребренички лоби

Пише: Стефан Каргановић
среда, 11 јануар 2012 11:14

коју ми тако убедљиво негирамо и да их опомене да је оно што од нас слушају – чиста јерес.

Ми смо такође били мета и „левих девијациониста“, што је пријатно знати зато што у страстним контроверзама као што је Сребреница, ипак је увек најбоље заузимати средњу позицију. Руководитељка једне научне установе у Русији, са којом смо најпре мислили да је могуће остварити сарадњу на равноправној основи, наједном се наљутила на нас зато што смо одлучили да у једном од наших издања објавимо текст који она није одобравала, а да одбацимо материјал на којем је она инсистирала, али који се није налазио на висини наших стандарда. Јадна жена очигледно није читала „Правду“ оног дана када је Стаљин умро и зато се тешко уклапа у промене које су од тада настале у свету. Разбеснела се поводом наше „непокорности“. Да би дала себи одушка, послала је неколико непромишљених писама. Међутим, захваљујући беспрекорном квалитету нашег рада, та писма су остала без ефекта. Опет, драго нам је да су *ad hominem* напади највиши домет наших критичара; то је јасан доказ да наши ставови надмашују њихове могућности ефикасног и разложног оспоравања.

Није тешко схватити зашто ми изазивамо негодовање са обе стране сребреничких барикада: и једну и другу страну покрећу мотиви политичке природе и они се осећају угрожени када се неко Сребреницом бави на нестандартан начин – објективно и неострашћено.

Сребренички лоби је с правом бесан на нас зато што уносимо скепсу у разматрање једног питања које је по њима затворено и забетонирано. Прави негатори (а то нисмо ми, али је беспредметно о томе расправљати) такође су љути зато што се ми не солидарисемо са њиховим погрешним гледиштем да се у Сребреници ни са моралног ни са правног становишта ништа спорно није догодило.

Протекла 2011. година није била добра за присталице званичне сребреничке приче. Један од њихових главних пораза догодио се у скандинавским земљама, где је емитован документарца Оле Флиума и Дејвида Хебдича, „Сребреница: издани град“. Неумерена реакција лобија одразила се као потпуни бумеранг у традиционално опуштеним и толерантним скандинавским државама, Норвешкој, Шведској и Данској. Документарца је гледао бројан и радознали аудиторијум, а то је бар делимично било управо захваљујући подизању тензије од стране оних који су желели да се приказивање забрани. Приказ – како се редитељ Флиум прикладно изразио – „предисторије Сребренице“ заснива се највећим делом на муслиманским изворима. Убедљиво се документује теза да је шири контекст Сребренице био Изетбеговићев план, зацртан још 1993. године, да се размене

Зашто се љути сребренички лоби

Пише: Стефан Каргановић
среда, 11 јануар 2012 11:14

одређене територије и да је инсценирани масакр 1995. у свему томе био политички корисна колатерална штета. То би заиста могло бити неупоредиво боље објашњење онога што се стварно догодило од поједностављење званичне приче. Озбиљност са којом се филм односи према једном кључном аспекту овог сложеног питања и начин како гледаоцу нуди једно разумно ново становиште очигледно да не иде у прилог званичном наративу.

Али расправа око филма још се није ни смирила када је Нерма Јелачић, представница за штампу Хашког трибунала, без повода поново узбуркала духове. У писму које би се једино могло оценити као *faux pas* године, Јелачићева се на ружан начин обратила директорки Шведске државне телевизије, истичући неприкосновеност Хашког трибунала и исцрпно наводећи пасусе из његових спорних пресуда, све у дрском настојању да на такав начин спречи приказивање документарца о Сребреници у Шведској. Други важан циљ овог неопримереног уплитања било је да се пошаље застрашујућа порука свима који би убудуће помислили да предузму неко истраживање Сребренице које би претило да прекорачи званично постављене црвене линије. Међутим, као што је чврста реакција директорке Шведске телевизије показала, покушај застрашивања је неславно пропао и документарца је био приказан у Шведској, без обзира на протестно урликање лобија.

Навикнут на сервилну и скрушену послушност, сребренички лоби сада се осећа врло збуњено и несигурно. Јасно се предосећа коренита промена у ставу јавности, којој је по овом питању већ додијало једноумље које лоби агресивно намеће. Међутим, лобијева грчевита реакција на новонасталу стварност била је још гора од непромишљених потеза у Скандинавији. Примерице, пошто им устав БиХ онемогућава да у целој земљи наметну забрану на критичко испитивање Сребренице ако Срби са тиме нису сагласни, они су се определили за доношење рестриктивног закона у ентитету који они контролишу, а то је Федерација Босне и Херцеговине. Није баш јасно колико би становника Федерације пало под удар ове законске мере зато што међу њима вероватно да нема много „негатора“. Али пројектовани закон могао би се примењивати на странце који би се на територији Федерације усудили да изразе јеретичке мисли о Сребреници, као и на све остале који би себи дозволили да нешто слично изјаве било где у иностранству, па се онда нађу под јурисдикцијом Федерације.

Нема јачег прећутног признања интелектуалне немоћи од покушаја да се слобода истраживања ускрати и да се противничко мишљење казни. Енглески политички философ Томас Купер (Thomas Cooper) то је лепо изразио: „Превара и лаж су од испитивања престрашени. Истина му се нуди.“

Зашто се љути сребренички лоби

Пише: Стефан Каргановић
среда, 11 јануар 2012 11:14

Сребренички лоби је такође био принуђен да се суочи и са неким другим новим стварностима, али у правној арени. Сарадници Пројекта сведочили су као вештаци у неколико суђења пред Државним Судом за ратне злочине БиХ у Сарајеву током 2011. Докази који су преко њих предочени суду тичу се две најосетљивије тачке сребреничког наратива: форенсички досије и легитимни борбени губици колоне 28. дивизије, који се редовно лажно приказују као жртве стрељања и геноцида. Ови кључни аспекти предмета, који бацају разбориту сумњу на централну тврдњу, да је било између 7.000 и 8.000 погубљења, никада пре тога нису били темељно оспорени пред судом, било да се ради о Хашком трибуналу или Суду БиХ у Сарајеву. Вероватно би било нереално очекивати од сарајевских Већа да у светлу нових доказа одбаце прихваћену верзију догађаја. Међутим, ти докази сада су саставни део званичног транскрипта и суд ће се невољно суочити са незахвалним задатком смишљања неког убедљивог објашњења како да то заобиђе. Општа и професионална јавност од сада ће оцењивати судске пресуде, и аргументе којима су образложене, не више са аутоматским страхопоштовањем већ у светлу свеукупног доказног материјала који је пред већем био подастрт.

Наш рад је на дугу стазу и ми не зависимо од пролазних успеха да би били стимулирани да наставимо даље. Наш главни циљ је да створимо архив поузданих података о томе шта се догодило у Сребреници, што би било од помоћи научним радницима, средствима јавног информисања и свима који желе да стекну темељно знање о једном од најспорнијих и по својим последицама најзначајнијих питања на крају двадесетог столећа. Ми се не обраћамо емоцијама него критичким умовима. Мада смо ми још увек поприлично далеко од нашег крајњег циља, а то је да свету понудимо свеобухватну и документовану слику о догађајима у Сребреници и око ње за време рата у Босни и Херцеговини, званична прича очигледно посустаје. Она више не служи као аксиоматична полазна тачка и многи је већ доживљавају као баналну и неодрживу.

Што се тиче нашег краткорочног циља – изазивање разборите сумње и подстицај на критичко размишљање о Сребреници – можемо констатовати да се он остварује врло успешно.

[1] <http://www.helsinki.org.rs/tjsrebrenica.html>

[2] http://dobbs.foreignpolicy.com/posts/2011/11/23/the_real_figures_behind_srebrenica#com

Зашто се љути сребренички лоби

Пише: Стефан Каргановић
среда, 11 јануар 2012 11:14

[mentspace](#)